

Co Vás přivedlo k Dendrologické zahradě?

Je to vlastně čirá náhoda. Jsem ze Šumavy, z venkova, a odjakživa mě bavilo pěstování kytek. Měl jsem potřebu vypadnout z rodné vesnice a zrovna v té době probíhal v Průhonicích nábor.

Přijel jsem sem v době, kdy zahrada teprve vznikala. Byly tu školky plné mladých rostlin, budovaly se komunikace, izolační výsadby i celé zázemí. Provedli mě areálem a pak jsem na dvoře viděl partu zaměstnanců, většinou vrstevníků. V tu chvíli už nebylo co řešit.

To, že jsem tu zůstal celý život, ale nebylo dáno jen samotným místem. Měl jsem obrovské štěstí na lidi. Pracoval jsem s osobnostmi jako byli Roman Businský, Vladimír Čížek, Milada Opatrná nebo později Marie Součková. V devatenácti nebo dvaceti letech člověka formují především lidé kolem něj a já měl štěstí potkat kolegy, kteří svou práci doslova žili. Odborné autority jsem vždycky respektoval a právě oni mi ukázali, jak může člověk své profesi opravdu propadnout.

Co se z toho nakonec vyvine, jsem si tehdy vůbec neuměl představit. Předčilo to všechny moje představy. Kdyby mi někdo řekl, že jednou povedu celou zahradu, možná bych tehdy ani neměl odvahu sem nastoupit.

Je to krásná práce, ale zároveň nesmírně pestrá. Když spravujete zahradu otevřenou veřejnosti a vedete tým lidí, nikdy nevíte, co vás další den čeká. A právě to mě na ní dodnes baví.

Kdybychom události zasadili časově, kdy to bylo?

Byla to polovina osmdesátých let. Nastoupil jsem ke školkám a matečnicím dřevin, ale zahradničina je natolik různorodá profese, že postupně přibývaly další činnosti a odpovědnosti. Po roce 1989 se změnilo fungování celého ústavu, rozvíjely se obchodní aktivity, zahrada se otevřela veřejnosti a práce začala být ještě pestřejší.

V roce 1995 jsem byl pověřen vedením zahrady. Nebyla to žádná vysněná kariéra. Spíš říkám, že to na mě tak trochu zbylo. Nikdy jsem neměl ambice někam stoupat po kariérním žebříčku. Kdo mě zná, ví, že když něco prosazuji, nedělám to kvůli vlastní slávě, ale kvůli zahradnické profesi.

Často jsou to úplné drobnosti. Třeba lavičky. Vymyslím je, ale nepotřebuji být vidět. Mám radost z toho, když je to dobrý nápad a když lidem příjemný pobyt v zahradě.

Posláním zahradničiny je přece dělat lidem radost a dělat svět krásnější. Nemyslím to jako klišé. Právě proto sem lidé chodí. A i když jsou dny, kdy by člověk nejraději se vším praštil, nakonec si vždycky uvědomím, že ta práce má smysl.

To je ohromně inspirativní, protože je to téma, které se nějak dotkne každého člověka.

Ano. Myslím, že člověk musí především vydržet. A mít štěstí na lidi. To je asi to nejdůležitější.

V práci trávíme většinu života. Když ji můžete dělat mezi lidmi, kteří jsou slušní, baví je to a mají stejný vztah k profesi jako vy, je to obrovská výhra. Trávit celý život v kolektivu pitomců musí být strašná otrava.

Kdybyste měl říct, co Vás na přírodě nejvíce fascinuje, co by to bylo?

Asi její proměnlivost a nepředvídatelnost. Příroda není nikdy fádni ani jednotvárná. Každý den vás dokáže něčím překvapit, i když si myslíte, že už jste všechno mnohokrát viděl. Pořád se něco děje a člověk má co řešit.

Když přijde nějaká pohroma a popadají stromy, říkám, že to není neštěstí, ale příležitost. Můžeme vysadit něco nového, někdy i vhodnější druh nebo provenienci, a celé místo promyslet znovu. Pokud člověk není pitomec, z každé takové situace se něco naučí. A právě to mě na přírodních procesech fascinuje nejvíc. Neustále vás učí pokoře.

Možná právě proto lidé tolik vyhledávají přírodu. Lezou na hory, chodí do lesů nebo do zahrad, protože chtějí zažít tu neuvěřitelnou různorodost, kterou žádný člověk nedokáže napodobit.

Můžete shrnout, čemu všemu se v rámci zahrady věnujete?

Naším hlavním úkolem je uchovávat kulturní odkaz, tedy historické sortimenty rostlin, které se v zahradě po desetiletí shromažďovaly. Když několik generací zahradníků věnuje celý život budování sbírek, byla by obrovská škoda nechat je zaniknout.

Původně byla Dendrologická zahrada experimentálním pracovištěm pro celý obor sadovnictví a krajinářství. Postupem času se ale podmínky změnily, některé výzkumné programy zanikly a my jsme si museli znovu definovat, jakou roli má zahrada plnit.

Vedle historických sbírek jsme se proto začali více věnovat ochraně domácích druhů a záchraně genofondu nejceněnějších českých dřevin. V posledních letech se navíc vracíme k hodnocení širokých sortimentů trvalek, tentokrát ve spolupráci s International Stauden Union.

Velkým tématem je pro nás také biodiverzita. Zahradníci vytvářejí prostředí nejen pro rostliny, ale také pro ptáky, hmyz a další organismy. Když jsme výrazně omezili používání chemických přípravků a změnilí způsob péče, začala se zahrada postupně proměňovat. Dnes je to cenné přírodní prostředí, a přitom leží jen kousek od Prahy a hned vedle dálnice.

A pak je tu klimatická změna. Tu zahradníci nevnímají jako nějakou abstraktní debatu. Vidíme ji každý den. Vidíme, které druhy ustupují, které naopak prosperují, kolik stromů prosychá nebo odumírá. Proto se dlouhodobě věnujeme také výsadbě a hodnocení rostlin, které dobře snášejí sucho. Ne proto, že bychom klimatickou změnu vyřešili, ale abychom zjistili, co bude v našich podmínkách obstat i v budoucnu.

Vy jste výzkumným pracovištěm VÚKu. Co všechno se u vás zkoumá?

Naším úkolem je především vytvářet zázemí pro vědeckou práci. Udržujeme sbírky endemických dřevin, které se ve volné přírodě často vyskytují už jen na několika lokalitách. Díky tomu mají vědci k dispozici materiál pro další výzkum a mohou sledovat příčiny jejich ústupu nebo hledat způsoby jejich ochrany.

Ve spolupráci s kolegy z VÚKu se podílíme také na záchraně ohrožených domácích druhů. V současnosti například pracujeme na ochraně lýkovce vonného. Testujeme také nové sortimenty trvalek a sledujeme jejich vhodnost pro měnící se klimatické podmínky.

Výzkum ale není jedinou rolí zahrady. Stejně důležitá je podle mě práce s veřejností.

Jsme otevřeni návštěvníkům, připravujeme environmentální programy pro školy, pořádáme odborné semináře, workshopy i exkurze. Dlouhodobě spolupracujeme se Společností pro zahradní a krajinářskou tvorbu, která u nás organizuje vzdělávací akce pro projektanty i zahradníky z praxe.

Myslím si totiž, že se trochu zapomíná na to, že i zahradník se musí celý život vzdělávat. Ve městech dnes často pečuje o zeleň téměř kdokoli, a to není dobře. Tahle profese vyžaduje zkušenosti, znalosti i pokoru. Kontinuální vzdělávání je podle mě jednou z podmínek, aby veřejná zeleň měla skutečnou kvalitu.

A třeba by to pomohlo i většímu zájmu mladé generace o tuto profesi.

Já věřím, že zahradnictví je profese budoucnosti.

Historie ukazuje, že pokaždé, když společnost projde velkou technologickou změnou, lidé se začnou vracet k přírodě a k trvalým hodnotám. Bylo to v době průmyslové revoluce a myslím, že něco podobného zažíváme i dnes.

S nástupem nových technologií, včetně umělé inteligence, bude spousta lidí hledat práci, ve které za sebou uvidí skutečný výsledek. A právě to zahradničina nabízí. Když se hrabete v zemi, večer vidíte, co jste udělali. To mnoho profesí říct nemůže.

Navíc když vytvoříte něco krásného, nedělá to radost jen vám. Těší to i ostatní lidi. Myslím, že zdravě fungující společnost stojí na spolupráci, ne na sobectví. Zahradník vlastně každý

den vytváří něco, z čeho mají užitek druzí. A právě proto si nemyslím, že by tahle profese někdy ztratila svůj význam.

Jakým tématem jsou sucho a klimatická změna pro Váš obor?

Je to téma, které řešíme prakticky každý den. Nedávno jsme se s kolegou bavili, že musíme objednat stromolezce. Před třiceti lety stačilo jednou za pět let odstranit suché větve. Dnes je potřebujeme několikrát do roka. Jak stromy ztrácejí vitalitu, přibývá práce i bezpečnostních rizik.

Vidíme to napříč celou zahradou. Prosychnají druhy, o kterých jsme si dlouho mysleli, že sucho zvládají bez problémů. Borovice, staré smrky i další dřeviny ztrácejí jehličí, přibývá suchých větví a některé exempláře postupně odcházejí. Jsou to stromy, které tady rostou desítky let, takže člověku není lhostejné, když je vidí chřadnout.

První opravdu výraznou vlnu jsme zaznamenali mezi lety 2015 a 2018. Potom se situace na čas zlepšila, ale dnes mám pocit, že přichází další období. Není to tak, že by všechno směřovalo přímo ke katastrofě, spíš jako by se příroda nadechla a pak znovu přitáhla šrouby.

Vedle samotného sucha se mění i rozložení srážek. Déšť přichází v krátkých přívalech, takže voda z krajiny rychle odtéče. To nás nutí úplně jinak hospodařit s vodou. Rozšiřujeme kapkové závlahy, například u sbírek rododendronů, připravujeme retenční nádrže na zachytávání dešťové vody a snažíme se ukazovat návštěvníkům, že využívání dešťovky nebo zasakovací záhony jsou naprosto přirozená řešení.

Nejde ale jen o vodu. S oteplováním přicházejí noví škůdci a choroby. Krasec nám zlikvidoval staré porosty tují, které sloužily jako ochrana školek před větrem. Další hrozbou jsou škůdci napadající cedry nebo zavíječ zimostrázový, který výrazně poškodil rozsáhlou kolekci zimostrázů budovanou po několik desetiletí.

To všechno naši profesi mění. Musíme reagovat rychleji, víc přemýšlet dopředu a hledat nové cesty.

Jaký dopad má Vaše práce na obce nebo města?

To by možná stálo za nějaký výzkum. *(smích)*

Víme ale, že zahrada inspiruje. Pravidelně k nám přijíždějí správci městské zeleně, zahradníci i projektanti z celé republiky. Jezdí se podívat, jak některé věci řešíme, a stejně tak se učíme my od ostatních. Myslím, že právě tak se náš obor nejlépe posouvá – když si lidé předávají zkušenosti.

Velkou radost nám dělá i zpětná vazba od běžných návštěvníků. Když nám někdo napíše, že si doma založil dešťovou zahradu, vysadil strom nebo začal jinak pečovat o svou zahradu, víme, že naše práce má smysl.

Hlavní rolí Dendrologické zahrady podle mě není lidem říkat, co mají dělat. Má je inspirovat.

Jak máte velký tým a co je na vedení týmu největší výzva?

Náš systém je postavený na důvěře. Každý zahradník má svůj vlastní úsek, za který odpovídá. Díky tomu si k němu vytváří vztah i určitou profesní hrdost. Myslím, že to funguje mnohem lépe než neustálá kontrola.

Samozřejmě jsme každý jiný. Každý máme trochu jinak nastavenou laťku a v kolektivu je potřeba umět leccos tolerovat. Kolegové musí občas tolerovat mě a já zase je. To je normální. Žádný vedoucí není bezchybný.

Celkem nás je kolem třiceti, včetně sezónních pracovníků. Největším problémem dnes není samotná práce v zahradě, ale najít lidi na krátkodobé brigády nebo sezónní výpomoc. Přesto mám velké štěstí na kolektiv. Většina lidí je samostatná, spolehlivá a ví, proč tu práci dělá.

A pořád si říkám, že zahradník má vlastně krásné zaměstnání. Pracuje venku, mezi rostlinami, místo aby celý den seděl v klimatizované kanceláři. Doufám, že to bude lákat i další generace.

Dnes už existují výzkumy o tom, že vzdělávání v zeleni pro děti je velmi prospěšné a existují i výzkumy v oblasti duševního zdraví.

Ano, dnes už je to doložené i vědecky. Kontakt se zelení prospívá dětem, dospělým i seniorům. Pozitivně ovlivňuje psychiku, soustředění i celkovou pohodu.

Chodí k nám například primář psychiatrického oddělení a vždycky říká: „Hlavně tu zahradu nezavírejte. Ani nevíte, kolika našim pacientům pomáhá.“

To člověka samozřejmě potěší.

Lidé si někdy dělají legraci z objímání stromů, ale ono ani není potřeba strom obejmout. Stačí si sednout pod krásný starý strom. Vzrostlá koruna vytváří úplně jiné mikroklima. Je tam chladněji, klidněji a člověk se tam zkrátka cítí dobře. Myslím, že to vnímá každý, kdo není úplně lhostejný ke svému okolí.

Právě v takových chvílích si uvědomuji, že zahradník vlastně nepečuje jen o rostliny. Pečuje i o prostředí, ve kterém se dobře žije lidem.

Jaká výzvy podle vás čekají českou přírodu v příštích 20 letech?

To si netroufám předvídat. Příroda nás opakovaně učí, že je mnohem složitější, než si často myslíme. Jedno ale víme jistě – budeme se muset přizpůsobovat.

Začít bychom měli každý u sebe, na vlastní zahradě nebo v okolí svého domu. Mnohem víc přemýšlet o tom, co vysazujeme, jak hospodaříme s vodou a jak vytváříme prostředí, ve kterém se bude dobře žít nejen nám, ale i dalším generacím.

Velký význam budou mít vzrostlé stromy. Dnes se často mluví hlavně o tom, co zasadit, ale stejně důležité je přemýšlet o stínu. Jeden velký strom dokáže vytvořit příjemné mikroklima, které v horkých dnech ničím nenahradíte. Stejně důležité bude zadržování vody v krajině i na zahradách a výběr rostlin, které si poradí s měnícími se podmínkami.

Nemyslím si ale, že bychom měli budoucnost vnímat s obavami. Ve všem je potřeba hledat příležitost. Ostatně stejné je to i v zahradě. Když přijde vichřice a některé stromy padnou, není to jen ztráta. Je to také možnost vysadit něco nového a udělat některé věci lépe než dřív.

Příroda se neustále proměňuje a člověk se musí učit spolu s ní. To platilo před sto lety a bude to platit i za dalších dvacet.

My se snažíme lidem ukazovat možné cesty třeba prostřednictvím naší Stezky sucha. Nechceme strašit. Chceme ukazovat, že řešení existují a že každý z nás může začít u sebe.

A možná je to nakonec to nejdůležitější, co mě práce zahradníka za celý život naučila. Mít před přírodou pokoru, nepřestávat se od ní učit a věřit, že i po každé těžké době přijde nová příležitost.